סתמא מאי. משום דתרי ליסני אמר רב יוסף לעיל [מ:] ואיכא ביניהו סתמא חד פסל וחד מכשר הלכך קבעי הכא אמאי סתמינן אי אמר להן סתמא כתובו ולא אמר להו תיתבו בשוקא ובברייתא ולא אמר להו נמי איטמרו מי הוי מתנתא טמירתא או לא. ויש מפרשין דאמודעא קאי דאוקימנא דלא הויא מתנתא טמירתא מודעא לחבירתה אבל סתמא מי הויא מודעא ולא נהירא כלל דלהכא ליכא דאמרי' סתמא פסולה ודאי לא הויא מודעא דהיינו טמירתא: **לא חיישינן.** דאינה טמירתא אלא כשרה: **חיישינן.** לטמירתא ולא מגבינן בה ואי מגבינן לא מהדרינן עובדא והיינו דלא קאמר רב אשי דלא מגבינן אלא חיישינן דספק הוא [6] והיכא דקיימא ארעא תיקום: **והלכתא חיישינן.** דלא מגבינן בה והלכך צריך לכתוב בתוך השטר וכך אמר לנו כתבוה בשוקא וחתמוה בברא ואע"ג דלא אמר אלא כתבוה לו סתם שטר מתנה כמו שתקנו חכמים קאמר: **מתני' כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה.** בין בחזקת ג' שנים דקרקעות וכתים ואילנות בין בחזקת יום אחד כגון הנך דאמרינן לעיל (דף ו.) אחזיק להנכדי כו' מיירי וקאמר דצריך לטעון מאיזה כח החזיק בה והלכך כיון דטעין טענתא מעליא שבדין ירד לקרקע זה ומתוך כך החזיק בה כשיעור חזקה שאמרו חכמים וזה שתק ולא מיחה הויא חזקה ואין המערער נאמן לומר לא על ידי ירד לקרקע שלי אלא בלא רשותי דאם כן למה היחיחו להחזיק: **שלא אמר לי אדם דבר מעולם אינה חזקה.** בגמרא פריך פשיטא: **משום ירושה.** שאומר אכלתיה שני חזקה מכח ירושה אבי שהיה מוחזק בה ביום מותו: **אינו צריך טענה.** לומר היאך בא ליד אביו אדם בקי בקרקעות אביו היאך באו לידו ומיהו ראיה בעדים בעי שראו את אביו הוחזק בה יום אחד והכי מפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' פשיטא.** דכיון דאין לו טענה אינה חזקה: **מיזכן וכנה ליה.** האי ארעא מזה המערער לקחה ואבד שטרו: **אמרי לי אחוי שטרך.** שאינו בקי בדיינין לידע שחזקה במקום שטר עומדת: **קמ"ל.** דאי טעין טענינן ליה ואי לא טענין אנו לא יכולין לטעון. שמעינן מהכא דאי הוה טעין הכי מהמנינן ליה דכה"ג אינו קרוי מוחזר וטוענן דאין זה מכחיש טענות דאשמעינן: **שקל בידקא בארעיה.** שטף מים נכנס בשדהו ונטל את המחיצות ולא נודע מקומן: **הדר גודא כו'.** עשה כותל חדש בינו לבין שכנו והרחיב קרקע שלו ועשה הכותל בשדה חבירו: **והא אחזקי.** שבניתי כותל על פיו ובנותתו כדאמר לקמיה דאתא וסייע גודא בהדאי וכמאן דאמר לי חזיק וקני דמי וכיון שעל פיו עשיתי וגם החזקתי יום או יומים שהיה כותל שלי בקרקע שלו והוא ידע ולא מיחה אלא שתק הרי חזקתי חזקה שיש עמה טענה ואידך הוה טעין לא נתתיה ושני חזקה לא החזיק: **א"ל כמאן.** טענת והא אחזיקי דסבירא לך חזקת יום אחד הויא חזקה היכא דידע מערער ולא מיחה: **כר"י.** דתניי' [לא.] דתלי טעם דג' שנים כדי שיהא נאספים שנה כו' הא אם קרוב בתוך מהלך יום שיוכל לידע מיד כשידע ולא יחתה תהיה חזקה וכר' ישמעאל בר' יוסי נמי בשאלי פרקין (דף נט:) מ"ר מעשה באדם אחד שפתח חלונותיו בא לפני ר' ישמעאל א"ל החזקת משום דס"ל בפניו לאחר הוא חזקה: **אין הלכה כו'.** אלא כרבנן דאמרי דכל דבר חזקה ג' שנים מיום ליום בעינן: **והא אחיל כו'.** (ג) והא יש לי טענה ודאית שהקנה לי קרקע דיש לי עדים שראו שהיה מסייע לי לבנות הכותל וכמאן דאמר לך חזק וקני דמי: **מחילה בטעות היא.** אלא היה יודע שאתה בונה בתוך שלו: **מי הוה עבדת.** בתמיה. אלא גם אתה טעית וכסבור היית שאתה בונה בתוך שלך: דרב נחמן דהתם זביני ולא הויא מחילה בטעות שאפי' היה המוכר יודע שיוכל לחזור לא היה חוזר דניחא ליה דליקו בהימנותיה וגמר ומקני אבל הכא הויא הלוואה והלוה אינו מקני ליה אלא בתורת מכר והמכר אינו כלום דאסמכתא היא ולא גמר ומקני וכיון דהדרא ארעא הדרי נמי פירי אבל אם היה נותן בתורת רבית היה קונה דאבק רבית אין יוצא בדיינים ורבא דהוה בעי לאותובי אוגאה לא היה יודע זה הפירוש שאם היה יודע לא היה מקשה כלום מאוגאה דהכא לא הויא מחילה בטעות כדפרי' [6] גמר ומקני ור"נ היה משיב מחיילוניות לפי סברת רבא כלומר אדמותבת לי מאוגאה תסייען מחיילוניות אלא על כרחך צריך אתה לחלק כדפרישית: אתא

אתא אמר לי אדם דבר מעולם. והוא הדין דאפי' אם אמר זביניתיה מפלוני דזבנה מינך דלא הויא חזקה עד שיאמר אתה מכרת לי כדקתני סיפא אלא הא עדיפא ליה למינקט שלא אמר לי אדם דבר מעולם לאשמועי' דלא הוי פתח פיך לאלם כדאמר בגמ': **אמרי לי אחוי (לי) שטרך.** וכשלא אוכל להראות שטרי שהפסדתיו יאמרו שגזלתיה אבל כשאומר לא אמר לי אדם [דבר] מעולם לא יאמרו שגזלתיה אלא ראיתי שלא מיחו בידי והחזקתי בה ונמצא שמחל לי: **והא** אחזקי לי. פירש הקונטרס בניתי כותל על פיו והוא סייע לי וכיון שבמכותו (ד) עשה הוי חזקה שיש עמה טענה וקשה דמדקאמר בתר הכי והא אחיל משמע דעד השתא לא הוה מחזיק בה מעשה מחילה ועוד דלאלתר הוה ליה לרב נחמן למימר מחילה בטעות הואי וגראה לפרש דרב ענן הוה טעין שלקח ממנו ולא הי' לו עדים שלקחה והיה רולה להיות נאמן מתורת חזקה וכי א"ל רב נחמן דלאו חזקה היא השיב לו רב ענן והא אחיל דאע"פ שאינו נאמן לומר לקחתיה תהא שלי מטעם מחילה דסייע בגודא בהדאי והיה לו עדים או היה מודה בסיועו ואין הסוגיא מוכחת כן:

שלא אמר לי אדם דבר מעולם פשיטא. קשה למהר"ם דמאי פריך פשיטא הא לעיל (דף כח:) פריך גמרא אלא מעתה חזקה שאין עמה טענה כו' ופירש שם בתוספות פירוש (ה) א' דאפי' אמר [שלא אמר] לי אדם דבר מעולם פריך וגראה לומר דמכח סיפא דמשמע דאפי' מפלוני דזבנה מינך זביניתה לא הויא חזקה פריך פשיטא הא לעיל (דף כח:) פריך גמרא אלא מעתה חזקה שאין עמה טענה כו' ופירש שם בתוספות פירוש (ה) א' דאפי' אמר [שלא אמר] לי אדם דבר מעולם פריך וגראה לומר דמכח סיפא דמשמע דאפי' מפלוני דזבנה מינך וליפרוך מפי מסיפא לרישא וגראה לי דמקשה לא מסיק אדעתיה דנטעון ליה אנן ולהכי פריך פשיטא דטענה גרידא אינה מועלת דאינה טענה ומשני דס"ד דנטעון ליה אנן דכיון דלא מיחה שלא שנים ודאי מכר לו או מחל ועוד יש לומר דלרבנן דרבי ישמעאל דלא יליפי מעור (ו) פריך פשיטא אבל קשה דבמתניתין לא הוזכרו רבנן ומתני' כר' שמעאל וגראה דפריך אחזקה דיום אחד דמתני' נמי אייתי בה מדקתני כל חזקה כדפ"ה:

במאן בר"י. קשה לרשב"א דהאמר רב ענן לעיל (דף נח:) לדידי מפרשא לי מינה דמר שמואל מחאה בפני עדים שאין יכולין לומר לו כו' משמע דלא בעי (ו) בפניו מחאה [6] והיינו דלא כר"י ושמא סבר כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא: **אמר ליה מחילה בטעות הואי.** וקשה דנפ' איזהו נשך (ב"מ דף סו: ופס ד"ה התם) אמר רב נחמן השתא דאמור רבנן אסמכתא לא קני הדרא ארעא והדרי פירי למימרא דסבר רב נחמן מחילה בטעות לא הויא מחילה והא איתמר המוכר פירות דקל לחבירו כו' ואמר רב נחמן ומודינא דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה ומשני התם זביני והכא הלוואה ופירש הקונטרס הכא הלוואה (ח) ומיחזי כרבית שמתחלה בהלוואה נאו לידו וכרבית קטולה דמו ואין אנס רבית אלא במכר כגון לקח ממנו פירות דרים מתניתין דהתם משמע דבכ"מ לרב נחמן מחילה בטעות הויא מחילה בר מהתם בהלוואה דמיחזי כרבית והכא סבר רב נחמן דלא הויא מחילה ומיהו בלאו הכי קשה על פירושו דהא אמר רבינא התם ברים פירקא (דף סב.) דמשכנתא בלא נכייתא בדיניו אין מחזירין ממלוה לוה דלא חשיב רבית קטולה ומשמע דלא פליג עליה רב נחמן וגראה לרבינו תם דה"פ דבכ"מ סבר רב נחמן דלא הויא מחילה כדאמר הכא ובריש המפקיד (ב"מ דף לה.) קאמר נמי רב נחמן התם שומא בטעות הוא ונספ"ק דגיטין (דף יד.) נמי אמר דקנין בטעות חוזר אלא היינו טעמא דרב נחמן דהתם זביני ולא הויא מחילה בטעות שאפי' היה המוכר יודע שיוכל לחזור לא היה חוזר דניחא ליה דליקו בהימנותיה וגמר ומקני אבל הכא הויא הלוואה והלוה אינו מקני ליה אלא בתורת מכר והמכר אינו כלום דאסמכתא היא ולא גמר ומקני וכיון דהדרא ארעא הדרי נמי פירי אבל אם היה נותן בתורת רבית היה קונה דאבק רבית אין יוצא בדיינים ורבא דהוה בעי לאותובי אוגאה לא היה יודע זה הפירוש שאם היה יודע לא היה מקשה כלום מאוגאה דהכא לא הויא מחילה בטעות כדפרי' [6] גמר ומקני ור"נ היה משיב מחיילוניות לפי סברת רבא כלומר אדמותבת לי מאוגאה תסייען מחיילוניות אלא על כרחך צריך אתה לחלק כדפרישית: אתא

מסורת הש"ס

ה) [לעיל כח:]. ו) [לעיל כב.]. ז) [כתובות לו. גיטין לז:]. ד) [גירסת הערוך בערך כדק כ' רב חנן ומיושב כזה קושיית הרמב"ם בתוס' ד"ה כמאן]. ה) ל"ל משום דנמר ומקני. מר"כ.

תורה אור השלם

1 פתח פיך לאלם אל דין כל בני חלוף: משלי לא ח

גליון הש"ם

רשב"ם ד"ה חיישינן כו' וה"בא דקיימא ארעא תיקום. עיין לעיל דף לב ע"ב תוס' ד"ה והלכתא: תוס' ד"ה כמאן כו' הייני דלא בר"י. קשה לי הא אמרינן לעיל דגם ר"י מלי סבר דמתאה אינו"פ הוי מתאה אלא דעלה טויב קמ"ל ומיומר הא ר"ל אמר כן לעיל ומפיר אמר כמאן לרב ענן כמאן כר"י וא"ע:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אחזר גודא וכו' זיל אהדרר וכו' ור' ישמעאל בר' יוסי דאמרי כל כפניו: (ב) שם אי הוה ידעת מי הוה עבדת: (ג) רשב"ם ד"ה והא אחיל כו' והלא יש לי וכו' דאמר לי לך חזק: (ד) תוס' ד"ה והא וכו' שבמכותו עשיתי הוי חזקה: (ה) ד"ה אלא מעתה וכו' ופירש שם בתוספות פי' ראשון דאפי' לא אמר אלא אמר לי אדם דבר מעולם פריך וגראה לי דמכח סיפא דמשמע דאפי' אם אמר מפלוני דזבנה מינך וכו' וגראה דדה דוחק וכו' איכא למדק איפכא וליפרוך עפי מרישא לסיפא וגראה לי דמקשה לא אסיק אדעתיה דנטעון ליה אנן ולהכי פריך פשיטא דחזקה גרידא אינה מועלת בלא טענה ומשני דסלקא דעתך דנטעון ליה אנן ולעיל פריך חזקה שאין עמה טענה תיהוי חזקה היינו דנטעון ליה אנן דכיון שלא מיחה: (ו) בא"ד משור המועד פריך פשיטא כל"ל וי"ל דיוור זה סוא גליון: (ו) ד"ה כמאן וכו' דלא נמי מחאה בפניו והיינו: (ח) ד"ה אמר וכו' ופי' הקונטרס הכא הלוואה שמתחלה כל"ל ומיכות ומיחזי כרבית נמחק:

מוסף רש"י

שלא אמר לי אדם דבר מעולם. ולא אמר לו אתה מכרת לי (לעיל כח:). **הבא** משום ירושה אינו צריך טענה. אינו צריך לומר אתה מכרת לאבי, אלא דאיתי לאבי שהחזיק בה ולא עדעי אדם עליו (לעיל כב.).

עין משפט נר מצוה

קו א מיי' פ"ה מהלכות זכייה הלכה כ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רמב סעיף ג:

קו ב מיי' פי"ד מהל' טוען הל' יב סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמו סעיף ט:

קח ג מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' י:

קט ד טוש"ע ח"מ סי' קמב סעי' ב:

רבינו גרשום

לראשון: איבעיא להו. להיכא דאמר לעדים זילו סחם כתיבו ליה חיישינן דלהוי מתנה טמירתא אי לא חיישינן:

איבעא כל חזקה שאין עמה למחזיק טענה אחרת של זכותו אינה חזקה: והבא מחמת ירושה. מי שהחזיק ג' שנים ונרגר אחד ואמר לו מה אתה עושה בשלי שירשתיה מאבי ואמר זה מהיכן באת לאביך אין צריך לזה לטענן היכן לקחה אביו או שום טענה אחרת: פשיטא. דהיכא דאין עמה טענה מעליא דאינה חזקה. ארצטרכין דמהו דתימא אם לא טעין אמרינן משום הכי לא טעין דהאי מיזכן הוא דזבנה ליה כו' קמ"ל דלא טענינן בשבילו דכיון דאיהו לא טעין אנן לא טענינן ליה: שקל בדקא בארעיה. שבא שטף מים ושטף לכולה ארעיה ואהדר גודא בארעא דחבריה שקבע כחליו בקרקע חבירו: א"ל. לרב ענן: זיל אהדר לו קרקעו וקבע מחיצתך בתוך שלך למקום שהיה מתחלה: אמר ליה רב ענן והא אחזיקי לי. שקבעתי בקרקע שלו בפניו ולא מיחה לי: אמר ליה כמאן. אמרת דבפניו הוי חזקה לאלתר: כר' יהודה. דקתני במתני' לא אמרו ג' שנים אלא שיהא באסמכתא כו' הא אם מחזיק בפניו ולא מיחה לאלתר הויא חזקה (א"ל) וכו' ישמעאל דקתני בסיומא דהאי פירקין ת"ר מעשה באדם אחד שפתח חלונותיו לחצר השותפין בא לפני ר' ישמעאל ואמר לו החזקת בני החזקת משום דסבירא ליה לאלתר בפניו הוה חזקה: אמר ליה מחילה בטעות הואי. דאיהו לא ידע דעבדת בתוך שלו דאת גופך אי הוה ידעת דבתוך שלו אתה בונה בונה כותלך מי היית בונה מדעתך בתוך שלו אלא כי היכי דאת לא ידעת משום דשטף המים סימני המיצר איהו נמי לא הוי ידע דעבדת בתוך שלו ואמטול הכי סייע לך לבנות וכשידע לא מחל:

אתא לקמיה דרב יהודה בו'. ומסיק דרב יהודה כר"ש בן אלעזר ס"ל ותימה דנפ' זה בורר (סנהדרין דף ל: ושם לא. ד"ה הוא) אמר רב יהודה עדות המכחשת זה את זה בנדיקות כשרה בדיני ממונות ומוקי לה באחד אומר מרגלי לבנה ואחד אומר מרגלי אבל אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן אין מצטרפין והרדפי אמרי אפי' א' אומר מנה לבן ואחד אומר מנה שחור ומסיק דאינהו דאמור כר"ש בן אלעזר דהכא[1] משמע דרב יהודה דפליג אנהרדפי פליג (ג) אר"ש בן אלעזר דהכא וי"ל דרב יהודה נמי כרשב"א ובהא פליגי דנהרדפי סברי דאחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן דמי למילתיה דר"ש בן אלעזר דלא דייקי ביה סהדי ודמי לארנקי ורב יהודה סבר דלא דמי כלל לארנקי דהתם (ד) דאין זה גוף המעשה לא היה להן לבדוק אבל מנה דגוף הדבר הוא שמעידין עליו דייקי וקסבר דמודה ר"ש בן אלעזר במנה שחור דבטלה עדותן אפי' לב"ה ולא דמי למנה ומאתים דעבידי דטעו טופי אלא מדמה מנה שחור ומנה לבן לאחד אומר חבית של יין וא' אומר של שמן דבהא מודו כולי עלמא דנחלקה עדותן כדאיתא התם:

נחלקה עדותן. הקשה ריב"א לב"ש דאמרי בכח אחת נחלקה עדותן דחשיבי להו עדות מוכחשת ואפי' בב' כיתי עדים נמי תבטל עדותן דהוי נמלא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אפילו הן מאה כדאמר בפ"ק דמכות (דף ה:) ואומר ר"י דלאו פירכא היא דמלינו למימר דב"ש כר' יוסי סבירא להו דאמר התם נמה דברי' אמוריים בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר והכי הלכתא דפסיק רב נחמן[2] כוותיה ואפי' לרבי נמי מלי למימר דהכא (ה) מלי מייבי כגון דאתו למיחזי ואפי' אמי לאסהודי הני מילי כי מסייעי אהדדי הוא דאמר נמלא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אבל הכא דהא מכחשי אהדדי לא[3]:

מלוה

אתא לקמיה דרב יהודה אזיל אייתי תרי סהדי חד אמר תרתי אוצייתא עאל וחד אמר תלת אוצייתא עאל א"ל זיל שלים תרתי מגו תלת א"ל כמאן כרבי שמעון בן אלעזר דתניא [4]אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי כיתי עדים שאחת אומרת מנה ואחת אומרת מאתים שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שאחד אומר מנה ואחד אומר מאתים שבית שמאי אומרים נחלקה עדותן ובית הלל אומרים [5]יש בכלל מאתים מנה א"ל והא [6]מייתינא לך איגרתא ממערבא דאין הלכה כר' שמעון בן אלעזר א"ל [7]לכי תיתי ההוא גברא דדר בקשתא בעיליתא ארבע שני אתא מארי דביתא אשכחיה א"ל מאי בעית בהאי ביתא א"ל מפלניא זבינתה דזבנה מינך אתא לקמיה דר' חייא א"ל [8]אי אית לך סהדי דדר בה איהו דזבנת מיניה ואפי' חד יומא אוקימנא לה בידך ואי לא לא אמר רב הוה יתיבנא קמיה דחביבי ואמרי ליה וכי אין אדם עשוי ליקח ולמכור בלילה וחזיתיה לדעתיה [9]אי א"ל קמאי דידי זבנה מינך מהימן מיגו דאי בעי א"ל אנא זבנתה מינך אמר רבא כוותיה דר' חייא מסתברא דקתני [7]הבא משום ירושה אינו צריך טענה טענה הוא דלא בעי [10]הא ראיה בעי ודלמא לא ראיה בעי ולא טענה בעי ואיבעית אימא שאני לוקח דלא שדי זוזי בכדי איבעיא להו נראה בו מאי אמר אביי היא רבא אמר [11]עביד אינש [12]דסיאר ארעיה ולא זבין: [13]שלשה לקוחות מצטרפין אמר רב [14]וכולם בשטר למימרא דסבר רב שטר אית ליה קלא ועדים לית להו קלא והאמר רב [15]המוכר שדה בעדים גובה מנכסים משועבדים התם לקוחות אינהו

נטענה זו דהא טוענין לליקח. ומיהו כר"ח קיי"ל כדמוכח מסקנא: **וחזיתיה לדעתיה.** דרבי חייא: **דלי טעין ליה.** האי טענין קמאי דידי דזבנה מינך ההוא דזבנה ניהלי מהימן: **מיגו דלי בעי אמר כו'.** הלכך כיון דטענין נמי טענה מעלייתא אני יודע שממך לקחה מהימן דהשתא הויא ליה חזקה שאין עמה טענה אבל כי טענין מפלניא זבנתה בחזקת דאמר לי דזבנה מינך אבל אני יודע אם לקחה ממך אם לאו איינו חזקה שאין עמה טענה הואיל ואפי' יום אחד לא נראה דדר בה: **כוותיה דר' חייא.** דלריך להביא עדים שדר בה המוכרה לו יום אחד: **הבא משום ירושה.** והוא הדין משום לקיחה: **אין צריך טענה.** הך טענה דלעיל דקתני מתניתין [ע"ש] אתה מכרת לי אתה נתת לי בתמתא אין צריך יורש לטעון ולומר אתה מכרת לאבי: **אבל ראיה.** בעדים שדר בה יום אחד מיהא בעי. מדלא קתני הבא משום ירושה אינו צריך (ב) כלום דייקינן הכי: **ודילמא לא ראיה כו'.** והכי קאמר הבא משום ירושה בעולם אלא זו בלבד מאבי אני יורשה אבל לא עדי דירת יום אחד ולא טענת מכירה ומתנה שניתנה לאבי בעי: ה"ג **ואי בעית אימא שאני לוקח כו'.** אפילו אם תאמר כי היורש צריך ראיה דדר ביה מוריש יום אחד לוקח עדיף טפי מיורש דלוקח אילו לא בדירה ליה מילתא דודאי זבנה המוכרה לו מבעל הקרקע לא הוי שדי זוזי בכדי הלכך ודאי קם אמילתא שפיר כשלקחה ואין צריך לא ראיה ולא טענה: **איבעיא להו נראה בו.** המוכרה ללוקח זה באותו קרקע למוד כמה אדכו וכמה רחבו מאי מי משיבא עדות ראיה בעדות דירה. ומשום דכר' חייא קיימא לן קבעי לה: **שלשה לקוחות מצטרפין.** שדה שיש עדים שהיתה של ראובן כל הימים והחזיק בה שמעון שנה כי טוען שקנאה מראובן ואח"כ מכרה לוי שנה ואח"כ מכרה לוי ליהודה וכתב לו שטר מכירה כדלקמן והחזיק בה שנה הרי שלש שנים ואתא ראובן וקמערער ואומר כי לא מכרה לשמעון ויהודה טוען הרי החזקנו בין שלשתינו שלש שנים ולא מחית ושמעון שלקחה ממך שאנו באין מכחו לא היה לו ליזהר בשטרו יותר מג' שנים וראובן משיב לפי שכל אחד מכם לא החזיק שלש שנים אלא שנה לא חשבי למחות שהייתי רואה שאתם יראים להחזיק כדמחזקי אינשי ולא הייתי יודע שבשביל שהייתם מוכרין זה לזה לסוף שנה לפיכך לא החזקתם כל אחד כי אם שנה: **מצטרפין.** הלקוחות ויפסיד ראובן דכיון דבשטר לקחו זה מזה כדמפרש רב בסמוך עדים שבשטר אפקו לקלא וידע ראובן ומדלא מיחה הפסיד אבל בלא שטר מלי טענין האי בלא מחאי שלא החזיק אחד מכם שלש שנים ולא אחזקיתו כדמחזקי אינשי כדאמרינן לעיל (דף כט:) בגאמתא: **וכולן בשטר.** אפילו לקוחות אחרונים קאי אבל לוקח ראשון שלקח מן המערער מה לנו ולשטרו [16][לאם יש לו שטר פשיטא דאין יכול לערער]: **שטר אית ליה קלא.** שמתאספין לכותבו ולחותמו והכל שומעין: **ועדים ליה להו קלא.** מכירה בעדים בלא שטר: **המוכר שדהו בפני עדים.** וקבל עליו אחריותו: **גובה.** הלוקח מן המוכר אפי' מנכסים שבעבד ומשכן או מכר קרקעותיו אחרי מכירה זו שקבל עליו אחריותה. ועשה משום דעדים מפקי לקלא וידעו הלקוחות שמכר זה קרקע באחריות והיה להם להניח למוכר בני חורין כשיעור האחריות אלמא עדים בלא שטר אית להו קלא: **שאני לקוחות.** אע"ג דמכירה בעדים בלא שטר לית ליה קלא ממילא אלא אם כן יפשפשו ויחקרו הדבר:

לאיהו

עין משפט נר מצוה

קי א מי' פ"ג מהל' עדות הלכה ג סמג עשין קמ טוש"ע מ"מ סי' ל סעיף ב: קיא ב ג מי' פי"ד מהל' טוען הלכה יד סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סי' קמו סעיף יד:
קיב ד ה מי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף י:
קיג ו ז מי' שם פי"ב הלכה ו סמג שם טוש"ע מ"מ סי' קמד סעיף ב:
קיד ח מי' פי"ח מהל' מלוה הלכה ה סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' קנו סעיף ג:

רבינו גרשום

חד אמר. עייל כותלו בשדה חבירו תרתי אוצייתא בדוחב ב' שורו' על פני כל השדה: אמר ליה דיל אחדר תרתי אוצייתא מגו תלת. דתרווייהו הני עדים מסהדי דתרתי אוצייתא עיילת בתוך שדהו ובכל תלתא איכא תרתי: אחת אומרת מנה לזה פלוני מפלוני ואחת אומרת מאתים [6] מנה ונוטל מנה הכי נמי יש בכלל ג' אוצייתא תרתי ומהדר לי' [תרתי]: א"ל. רב כהנא לר' יהודה והא מייתינא איגרתא ממערבא דלית הלכה' כר' שמעון בן אלעזר. דאפילו בית הלל מודו להיכא דאחד אומר מנה ואחד אומר מאתים דנחלקה עדותן ולא קא משלם אפילו מנה הכי נמי נחלקה עדותן: אמר ליה. אהדר מיד עד דתיתי איגרתא: בקשתא. שם מקום: בעיליתא. בעלייה: דדר בה. ההוא דזבניה אפי' חד יומא כדי לאמת דבריך ואוקמה בידך הואיל דאחזוקת בה ד' שנין: חביבי. ר' חייא דדדו: ואמרי ליה. ואי לא מייתי סהדי דדר בה ההוא דזבניה ליה חד יומא אמאי לא מוקמי' בידיה וכי אין אדם עשוי לקנות מאחד בלילה ולמכור באותו הלילה ואמאי לא מוקמי' בידיה הא הכא איכא למימר דבלילה זבנה מאחר ולאלתר מכרה ליה: וחזיתיה לדעתי'. שהבנתי מתוך דבריו דאי אמר ליה המחזיק קמיה דידי זבנה מינך ההוא שקניתיה ממנו מהימן: כוותיה דר' חייא. דאמר לעיל דצריך לאתויי סהדי דדר בה ההוא אפי' חד יומא הכי מסתברא. דקתני הכא מחמת ירושה והוא הדין מחמת לקיחה: הא ראיה. כל דהו בעי כהאי גוונא: ולא ראיה בעי. דהואיל ובא מחמת ירושה אנן טענינן ליה: איבעית אימא. משום הכי בעי ר' חייא ראיה גבי לוקח משום דלוקח שאני מיורש דלוקח לא שדי זוזי בכדי דהואיל ויהיב דמי מדקדק יפה דההוא דזבניה ניהליה דייר ביה חד יומא והואיל שטתן מפלניא זבינתיה דזבנה מינך צריך למיתי ראיה דדר בה חד יומא ההוא דזבנה ניהליה אי לא מייתי ראיה לא מוקמינן לה בידיה: איבעיא להו נראה בו מהו. כלומר אית ליה סהדי דההוא דזבנה ליה הוה איתחזי בההוא ביתא והוה אזיל לעיזוני במצרי הבית כמה ארכו וכמה רחבו הוי מי אמרינן הואיל וקא מעיין הכי ודאי קני מהאי מערער לאוקמי' ליה בידא דלוקח ודמי כמאן דדר בה חד יומא:

מסורת הש"ס

ג) סנהדרין לא. מיר כ. ע"ש, ב) [סנהדרין כט.], ג) [מכות מח:], ד) לעיל כג., ה) [ל"ל דסיר אחרא], ו) רש"ל, ז) ל"ל והכא. רש"ש, ח) [ע' מכות ו. פסק רב נחמן הלכה כר' ומה"מ פסקו כל הפוסקים כרבי יוכן מלוה לחקן. והקרני הפס אומר של"ל ואפילו לר"ל דפסק כיותיה דרבי נמי. ועי' מהרש"א ולאמ"ה], ט) [וע"ע מוס' סנהדרין לא. ד"ה שם"ש אומרים].

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ואמרי ליה וכו' שהאומרו שדר בנים: (ב) ד"ה אבל ראיה וכו' אינו צריך לטענן כלום: (ג) תוס' ד"ה אתא וכו' פליג נמי אר"ש בן אלעזר דהכא: (ד) בא"ד דהתם כיון דאין זה גוף וכו' דגוף המעשה שמעידין עליו הוא דייק: (ה) ד"ה נחלקה וכו' דהכא מיירי בל"ל ותיתא מלי נמתקן:

מוסף רש"י

נחלקה עדותן. שכין שהאחד מקנן שוב אין כאן עדות [סנהדרין לא.]. יש בכלל מאתים מנה. שניהם מעידין על מנה ובאותו מנה אין מכחשין זה את זה (שם). הבא משום ירושה אינו צריך טענה. אינו צריך לומר אתה מכרת לאבי, אלא ראיתי לאבי שהחזיק בה ולא נעבר אדם עליו [לעיל כג.].

רבינו גרשום (המשך)

אמר אביי היא. ודאי דמי כמאן דדר בה: רבא אמר. לא קנה לוקח דהואיל דלית ליה סהדי דדר בה ממש דעבד אינש דסייר ביתא דחבריה ולא זבין: ג' לקוחות מצטרפין. כגון שמכר שדה לאחד והחזיק בה שנה והלך זה שקנאה ומכר לשני והחזיק בה שנה והלך זה שני ומכרה לשלישי והחזיק בה שנה מצטרפין אלו ג' שנים ודמי כאילו שהחה ביד לוקח שלישי ג' שנים והחזיק בה: אמר רב וכולן בשטר. כלומר אם אלו לקוחות מכרוה זה לזה בשטר ולא מיחה זה בשעת מכירה אין יכול שוב למחות משום השטר: קלא אית ליה. ואם איתא דשלו היא היה מוחה בשעת מכירה: עדים לית להו קלא. שאם מכרו זה לזה בעדים שלא בשטר ולא מיחה יכול שוב למחות דיכול למימר לא ידעתי במכירתם: והאמר רב המוכר שדהו שלא בשטר גובה מנכסים משועבדים. שאם מכר שדהו בפני עדים לאחר באחריות ובא בעל חוב של מוכר וטרפה מן הלוקח גובה מנכסין משועבדים שאם מכר לאחרי כן שדה לאחר אחר שקבל לזה אחריות שמשועבד לפצותו גובה אותן משועבדין שמכר לאחרים בשיעור הקרקע שטרפה ממנו אלמא כיון דגובה מנכסין משועבדין ש"מ דקסבר רב בעדים

---

[1] ל"ל שם בכלל מאתים מנה ונוטל מנה מ"ו.

אינהו אפסידו אנפשייהו. דסדו זוזייהו בכדי שהיה להם לחקור יפה אם מכר שום קרקע באחריות ולא עשו לפיכך הפסידו אבל גבי שאר לקוחות אין להפסיד המערער דכיון דליכא שטר במכירות הללו ולא יצא הקול ממילא לא היה לו לחקור דמימר אמר לפי שירלאים להחזיק בקרקע שלו לא אלבוה כל אחד שאם שנים: **ומי אמר רב הכי.** דמכירת קרקע באחריות בעדים בלא שטר גובה הלוקח כשיערפוה ממנו מנכסים משועבדים: **בשטר.** דקתם שטר לאחריות נכתב ואפילו לא נכתב קי"ל[ה] אחריות טעות סופר הוא וכמי שנכתב דמי: **מנכסים משועבדים.** מלקוחות וכגון שאם שאם פרעו בני חורין וכגון שאם שבקו ליה אלוה בני חורין לגבות המלוה מהם: **ע"י עדים.** כלומר בלא שטר: **מנכסים בני חורין.** וכגון שמודה שאם פרעו דהא קי"ל[ו] המלוה מגיבו בעדים אין צריך לפרעו בעדים. אבל ממשועבדין לא יגבה דעדים בלא שטר לית להו קלא ולא אמרינן לקוחות אפסידו אנפשייהו וקשיא לרב: **מלוה על פה.** היינו מלוה את חבירו בעדים: **אינו גובה לא מן היורשין כו'.** טעמא מפרש בשאלתי מכילתין [קעה:] שיעבודא לאו דאורייתא ומיהו לא קי"ל הכי אלא כדמפרש התם[ז] הלכתא גובה מן היורשין ולא מן הלקוחות: **יוצ"ל אינם בלעגא.** ומבקש שלא לפרסם הדבר כדי שאם יבא למכור קרקע לא יבינו העולם שהוא דחוק לפרוע מעות ולא יקחו ממנו ביוקר הלכך מאי הוה להו ללקוחות למיעבד: **מאן דזכין בפרהסיא קוזכין.** כדי שיקפלו עליה לוקחין והלכך אפסידו לקוחות אנפשייהו שאם מקרו יפה היו שומעין מבני אדם שמכר מוכר זה כבר קרקע באחריות: **אלבה האב שנה.** ומת ואלבה בנו אחריו שנים ולא מיחה המערער: **הרי זו חזקה.** שמנטרפין לשלש שנים דיורש כרעיה דאבוה הוא ולא מצי מערער למטען משום דלא אחזיק כל אחד שלש שנים לא מחיתי שהרי הכל יודעים שדרך הבן לירש את האב: **ולוקח שנה.** שמכרה לו הבן בשטר: **למימרא דלוקח.** מיורש אית ליה קלא: **ורמינהי כו'.** ולרב לא פריך לעיל דרב בלוקח מלוקח מיירי הלכך אלימא ליה טפי למיפרך ממאי דדמי ליה: **אית ליה קלא.** והיה לו למערער למחות ומשום דלא מיחה הוא חזקה: **אלבה.** המחזיק: **בפני האב.** שהיתה שלו שנה שאומר שלקחה מן האב: **ובפני הבן.** שלקחה מן הבן ויש לו שטר: **הרי זו חזקה.** ולא מצי מפיק ליה לוקח דבן מידיה דמחזיק משום דקטטעין מחזיק שטר היה לי מן האב ומזהרתי בו בשמירתו שלש שנים ועכשיו אבד הימני שלא חששתי לשמרו אחר שהחזקתי שלש שנים בלא ידעתי מלקיחתך מן הבן לסוף שתי שנים לוקח מבן לית ליה קלא ולא הוא מחאה: **אין לך מחאה גדולה מזו.** שמכרה הבן לסוף שתי שנים ללוקח זה והיה למחזיק להזהר בשטרו כל הימים עד דמרע ליה לשטרא דהאי לוקח אבל בשלש שנים אחר השטר אין די ומפקינן מידא דמחזיק אם לא מזהר בשטרו כדאמרינן בפירקין לעיל (דף לא.) אבל שית אין לך מחאה גדולה מזו: **אמר רב ששת.** לעולם אימא לך לוקח אית ליה קלא והכא אמאי לא חשבי מחאה לקיחת הלוקח מן הבן משום דמכר לו הבן כל שדותיו סתם אותן שהיו של אביו וטועין הלוקח שגם זה השדה קניתי בכלל קרקעות כולן דאמרינן ליה כל שדותיו מכר לך חוץ מזו אבל אם מכר[ח] זה השדה בפני עצמו בטלה חזקתו של מחזיק דאין לך מחאה גדולה מזו. ויש מפרשים במוכר כל שדותיו ומכר לו בפירוש גם זו עמהן ולאו מילתא היא דסתם משמע שלא פירש: **מתני' האומנין.** בעלי אומנות שמוליכין להם בביתם לתקן כלים כגון נגרים או כובסין או חייטין או סורקי בגדים שטוענין לקוח הוא בידי: (ב) **אין לסם חזקה.** ולא בחזקת שלש שנים מיירי דסתם אומן לא שייך אלא במטלטלין וחזקת שלש שנים לא נאמרה אלא במקרקעי אבל במטלטלי מי שהוא מוחזק בשל חבירו אפילו שעה אחת שאנו רואים שיולאים מתחת ידו אע"פ שיש לחבירו עדים שהיה שלו נאמן זה המוחזק לומר לקוח הוא בידי דסתם לוקח מטלטלין מחבירו בלא עדים הוא קונה ובלא שטר חוץ מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי לאינו נאמן כדקי"ל במסכת שבועות (דף מו:) וה"נ גבי אומנין אפילו דבר שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר ועשוי לשלמו לאומן כדי לתקנו אין לו חזקה לטעון לקוח בידי מאחר שיש עדים לאידך שהיה שלו וטוענו שלחתיו לך לתקנו: **שופפין.** שלקחו קרקע בשותפות והמחזיק אחד בחלק חבירו ואכל כל הפירות שלש שנים אינה חזקה שכן דרך שותפין לאכול זה פירות שלש שנים או ארבע שנים ואח"כ יאכל זה כמו כן. ובסדר משנת רבינו גרשום הכי גרסי' השותפין והאפוטרופין והאריסין אבל אומנין לא קתני והכי הוה מסקינא בגמרא [ע"ב] (ג) דכולי עלמא יש שותף שאין לו חזקה וכיון דשותף אין לו חזקה כל שכן אומן כדמפרש בגמ' [ע"ב]: **והאריסין.** שיורדין לתקן הקרקע למחצה לשלש ולרביע אם טוענין שני חזקה החזקתי בקרקע ואכלתי הפירות[ט] אינה חזקה שיכול לומר המערער לאריסות הורדתיו ודמי הפירות היה משלם לי או זקפתים עליו במלוה אי נמי מנהג אריסים לעבוד קרקע עשר שנים וחמש שנים אוכלין הבעלים כל הפירות של כל השדה ואחר כך אוכלין אריסים חמש שנים כנגדן: **לא לאיש.** שאוכל פירות נכסי מלוג של אשתו חזקה בנכסי אשתו דאורחיה דבעל למיכל פירי ואם יגרשנה תטול נכסי מלוג שלה. ובגמרא [מט.] פריך פשיטא: **בנכסי בעלה.** אם אכלה פירות של שדה בעלה ג' שנים אינה יכולה לטעון לקוח הוא בידי דכיון דמזונות אשה על בעלה שניך לה למיכל פירי. ובגמ' [נא.] פריך פשיטא: **ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן כו'.** דומיא דאפוטרופין גינהו זה בנכסיו של זה: **בד"א.** כל החזקות הללו דאינו חזקה וגם יש מהן דהויין חזקה וצריך ג' שנים: **במחזיק.** כדמפרש בגמ' [נב:] בחזקה שיש עמה טענה ומחלוקת שחבירו מערער עליו: **אבל בנותן מתנה.** בפנינו ומודה[י] לו שילך ויחזיק בה וקרי"ל [קדושין נו.] דקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה ובהיות חזקה שהיא במקום קנין לקנות קרקע כיון דבעל וגדר כו' הוא חזקה לקנות: **שחלקו.** ורוצה כל אחד לזכות בשלו שלא יוכלו לחזור זה בזה: **בנכסי הגר.** שאין לו יורשין וכל הקודם להחזיק בנכסיו זכה: **נעל.** עשה לתת: **וגדר.** לו גדר חומה: **ופרץ.** פירצה כדי שיכנס בה: **כל שהוא.** דגמ' [נג.] מפרש: **הרי זו חזקה.** לבלתי חזור זה בזה כיון דבדשות חבירו החזיק:

גמ'

מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות. לא לטעמיך אלא משום יורשין דלקוחות תניא בהדיא וקסבר שעבודא לאו דאורייתא ומלוה בשטר שהוא גובה היינו שלא תנעול דלת בפני לוין ומכר נמי משום תקנת השוק ואע"ג דיורשין לא שייך לחלק בין מלוה על פה למלוה בשטר מ"מ כל היכא דגבי לקוחות חיישינן משום נעילת דלת כמו מלוה בשטר או מלוה הכתובה בתורה למ"ד (קדושין סט:) ככתובה בשטר דמי או כשעמד בדין או עשה עבדו אפוטיקי גבי נמי מיתמי אבל מלוה על פה כיון דלא חשש לעשות שטר לגבות מלקוחות כי לא גבי נמי מיתמי ליכא נעילת דלת והא דאמרי' בפ"ק דבבא קמא (דף יא:) גבי (ד) הלכה גובין מן העבדים אמר רב נחמן לעולא אמר ר"א אפילו מיתמי לא מיינה מיינה ואפילו מגלימא דעל כתפיה שם מפורש: **בפני האב שנה בו'.** והא דאמרינן בפרק שני דכתובות (דף יז:) ושם ד"ה (ואמתא) אמר רב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו הגדיל לא כמו שיש מפרש שם דיתום אפילו גדול במילי דאבוה קטן הוא ואין מועלת חזקה לגביה אפילו שהיה גדול כשמת אביו דהא הכא אמר בהדיא דהוי חזקה כשאבל בפני הבן והאב שני חזקה אלא דוקא שהיה קטן כשמת אביו אינה חזקה אע"פ שאחרי כן הגדיל. ר"י: **ואי** שלקא דעתך לוקח **את ליה קלא אין לך מחאה גדולה מזו.** אור"י דהוי מלי לשנויי כאן בשטר כאן בלא שטר דאין מצטרפין לעיל אלא שמא בשטר דאמרינן לעיל אלא שמא דעדיפא מיינה קא משני:

אבל

אינהו אפסידו אנפשייהו ומי אמר רב הכי והתנן [ו]המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים ע"י עדים גובה מנכסים בני חורין וכי תימא [ז]רב תנא הוא ופליג והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו [ח]מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות מלוה אזביני קא רמית מלוה כי קא יזיף בצנעא קא יזיף כי היכי דלא ליתזלו נכסיה עליה [ט]אזבינו מאן דזבין ארעא בפרהסיא זבין כי היכי דליפוק לה קלא ת"ר [י]אכלה האב שנה והבן שתים האב שתים והבן שנה האב שנה והבן שנה והלוקח שנה הרי זו חזקה למימרא דלוקח אית ליה קלא ורמינהי [כ]אכלה בפני האב שנה ובפני הבן שתים בפני האב שתים ובפני הבן שנה בפני האב שנה ובפני הבן שנה ובפני לוקח שנה הרי זו חזקה ואי סלקא דעתך לוקח אית ליה קלא אין לך מחאה גדולה מזו אמר רב פפא [כא]כי תניא ההיא במוכר שדותיו סתם: **מתני'** [כב]האומנין [כג]והשותפין [כד]והאריסין [כה]והאפוטרופין אין להם חזקה [כו]לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה חזקה בנכסי בעלה [כז]ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן בנכסי האב במה דברים אמורים במחזיק [כח]אבל בנותן מתנה [כט]והאחין שחלקו [ל]והמחזיק בנכסי הגר [לא]נעל וגדר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה:

גמ'

זה כבר קרקע באחריות: **אלבה האב שנה.** ומת ואלבה בנו אחריו שנים ולא מיחה המערער: **הרי זו חזקה.** שמנטרפין לשלש שנים דיורש כרעיה דאבוה הוא ולא מצי מערער למטען משום דלא אחזיק כל אחד שלש שנים לא מחיתי שהרי הכל יודעים שדרך הבן לירש את האב: **ולוקח שנה.** שמכרה לו הבן בשטר: **למימרא דלוקח.** מיורש אית ליה קלא: **ורמינהי כו'.** ולרב לא פריך לעיל דרב בלוקח מלוקח מיירי הלכך אלימא ליה טפי למיפרך ממאי דדמי ליה: **אית ליה קלא.** והיה לו למערער למחות ומשום דלא מיחה הוא חזקה: **אלבה.** המחזיק: **בפני האב.** שהיתה שלו שנה שאומר שלקחה מן האב: **ובפני הבן.** שלקחה מן הבן ויש לו שטר: **הרי זו חזקה.** ולא מצי מפיק ליה לוקח דבן מידיה דמחזיק משום דקטטעין מחזיק שטר היה לי מן האב ומזהרתי בו בשמירתו שלש שנים ועכשיו אבד הימני שלא חששתי לשמרו אחר שהחזקתי שלש שנים בלא ידעתי מלקיחתך מן הבן לסוף שתי שנים לוקח מבן לית ליה קלא ולא הוא מחאה: **אין לך מחאה גדולה מזו.** שמכרה הבן לסוף שתי שנים ללוקח זה והיה למחזיק להזהר בשטרו כל הימים עד דמרע ליה לשטרא דהאי לוקח אבל בשלש שנים אחר השטר אין די ומפקינן מידא דמחזיק אם לא מזהר בשטרו כדאמרינן בפירקין לעיל (דף לא.) אבל שית אין לך מחאה גדולה מזו: **אמר רב ששת.** לעולם אימא לך לוקח אית ליה קלא והכא אמאי לא חשבי מחאה לקיחת הלוקח מן הבן משום דמכר לו הבן כל שדותיו סתם אותן שהיו של אביו וטועין הלוקח שגם זה השדה קניתי בכלל קרקעות כולן דאמרינן ליה כל שדותיו מכר לך חוץ מזו אבל אם מכר[ח] זה השדה בפני עצמו בטלה חזקתו של מחזיק דאין לך מחאה גדולה מזו. ויש מפרשים במוכר כל שדותיו ומכר לו בפירוש גם זו עמהן ולאו מילתא היא דסתם משמע שלא פירש: **מתני' האומנין.** בעלי אומנות שמוליכין להם בביתם לתקן כלים כגון נגרים או כובסין או חייטין או סורקי בגדים שטוענין לקוח הוא בידי: (ב) **אין לסם חזקה.** ולא בחזקת שלש שנים מיירי דסתם אומן לא שייך אלא במטלטלין וחזקת שלש שנים לא נאמרה אלא במקרקעי אבל במטלטלי מי שהוא מוחזק בשל חבירו אפילו שעה אחת שאנו רואים שיולאים מתחת ידו אע"פ שיש לחבירו עדים שהיה שלו נאמן זה המוחזק לומר לקוח הוא בידי דסתם לוקח מטלטלין מחבירו בלא עדים הוא קונה ובלא שטר חוץ מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי לאינו נאמן כדקי"ל במסכת שבועות (דף מו:) וה"נ גבי אומנין אפילו דבר שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר ועשוי לשלמו לאומן כדי לתקנו אין לו חזקה לטעון לקוח בידי מאחר שיש עדים לאידך שהיה שלו וטוענו שלחתיו לך לתקנו: **שופפין.** שלקחו קרקע בשותפות והמחזיק אחד בחלק חבירו ואכל כל הפירות שלש שנים אינה חזקה שכן דרך שותפין לאכול זה פירות שלש שנים או ארבע שנים ואח"כ יאכל זה כמו כן. ובסדר משנת רבינו גרשום הכי גרסי' השותפין והאפוטרופין והאריסין אבל אומנין לא קתני והכי הוה מסקינא בגמרא [ע"ב] (ג) דכולי עלמא יש שותף שאין לו חזקה וכיון דשותף אין לו חזקה כל שכן אומן כדמפרש בגמ' [ע"ב]: **והאריסין.** שיורדין לתקן הקרקע למחצה לשלש ולרביע אם טוענין שני חזקה החזקתי בקרקע ואכלתי הפירות[ט] אינה חזקה שיכול לומר המערער לאריסות הורדתיו ודמי הפירות היה משלם לי או זקפתים עליו במלוה אי נמי מנהג אריסים לעבוד קרקע עשר שנים וחמש שנים אוכלין הבעלים כל הפירות של כל השדה ואחר כך אוכלין אריסים חמש שנים כנגדן: **לא לאיש.** שאוכל פירות נכסי מלוג של אשתו חזקה בנכסי אשתו דאורחיה דבעל למיכל פירי ואם יגרשנה תטול נכסי מלוג שלה. ובגמרא [מט.] פריך פשיטא: **בנכסי בעלה.** אם אכלה פירות של שדה בעלה ג' שנים אינה יכולה לטעון לקוח הוא בידי דכיון דמזונות אשה על בעלה שניך לה למיכל פירי. ובגמ' [נא.] פריך פשיטא: **ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן כו'.** דומיא דאפוטרופין גינהו זה בנכסיו של זה: **בד"א.** כל החזקות הללו דאינו חזקה וגם יש מהן דהויין חזקה וצריך ג' שנים: **במחזיק.** כדמפרש בגמ' [נב:] בחזקה שיש עמה טענה ומחלוקת שחבירו מערער עליו: **אבל בנותן מתנה.** בפנינו ומודה[י] לו שילך ויחזיק בה וקרי"ל [קדושין נו.] דקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה ובהיות חזקה שהיא במקום קנין לקנות קרקע כיון דבעל וגדר כו' הוא חזקה לקנות: **שחלקו.** ורוצה כל אחד לזכות בשלו שלא יוכלו לחזור זה בזה: **בנכסי הגר.** שאין לו יורשין וכל הקודם להחזיק בנכסיו זכה: **נעל.** עשה לתת: **וגדר.** לו גדר חומה: **ופרץ.** פירצה כדי שיכנס בה: **כל שהוא.** דגמ' [נג.] מפרש: **הרי זו חזקה.** לבלתי חזור זה בזה כיון דבדשות חבירו החזיק:

גמ'

פיסקא ג) האומנין. בעלי אומנות שמתקנין כלים או צבעין או כובסין שמתקנין בגדים בשכירות אע"פ שהחזיקו ג' שנים באותן החפצים אינה חזקה משום דמצי המערער לומר לתקנו נתתיו לך: והשותפין. אם החזיק אחד בחלק חבירו ג' שנים אינה חזקה דאיכא למימר דאי התנו ביניהן שתהא בראשות זה ה' שנים וכן בראשות של אחר: והאריסין. שיורדין לתקן לחצאה לשליש ולרביע אם טוענין שני חזקה החזקתי בקרקע אינה חזקה שיכול לומר לו המערער לאריסות הורדתיך וכן האפוטרופין של יתומין:

מסורת הש"ס

א) לקמן קנו. ידף קעה., ב) [עיריכין כ: כתובות ח. גיטין לח: סנהדרין פג: חולין קכב:], ג) קדושין יג: [ב"ק קד: לקמן קנו. קפה.: ערכין ו: ז. כ. בכורות מח:], ד) [גיטין מז: ועי' תוס' לקמן נב: ד"ה נעל], ה) [ב"מ טו:], ו) [כתובות יח.], ז) [לקמן קנו.], ח) [כל הפירות רס"ז], ט) [ומומר רס"ב].

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אמר רב פפא וכו' מכר זו השדה: (ב) ד"ה האומנין הל"א עם ד"ה אין לסם וכו' והכא גבי אומנין וכו' כדי לתקנו נמי אין לו חזקה לטעון לקוח הוא נ"ל: (ג) ד"ה שופפין וכו' דלכולי עלמא: (ד) תוס' ד"ה מלוה וכו' גבי אמר עולא אמר ר' אלעזר הלכה גובין מן העבדים:

מוסף רש"י

המלוה את חבירו בשטר. אפילו לא נכתב בו אחריות, גובה מנכסים משועבדים. אם אין לוה נכסים בני חורין גובה מלוה מן הלקוחות, דאמר בשנים אומזין (ב"מ יד.) לרבנן אחריות שלא נכתב בשטר טעות סופר הוא וכמי שנכתב בו דמי, דלא שדי אינש זוזי בכדי ולכך נתכוין המלוה שיתפוס בשטר אחריות אלא שאם הסופר טעה, ונתפס שטר אלא אית ליה לקוחות הוא דאפסידו אנפשייהו שלקחו קרקע מן הלוה ולא המיתו לי בני חורין כדי לגבות מהן מלוה את מזונו (לקמן קנו.). מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשים. דשיעבודא לאו דאורייתא, וכל שכן מן הלקוחות. אבל מלוה בשטר הוא עלמו שיעבדו, דכתב ליה כל נכסי דלית לי אחלאלן לשטרא דנן (קדושין יב.). נעל. דלת, וגדר. פרצה, ופרץ. גדר כל שהוא, הרי זו חזקה. לקנות, שאין המוכר יכול לחזור בו (גיטין עז:).

רבינו גרשום

אית לה קלא שמפרסמין שקבל אחריות לזה ולא איבעיא להו לזבוני מיניה. ורקשיא דרב אדרב. ומשני התם לא משום ההוא טעמא גובה מנכסים דעדים אית להו קלא א) הוה להו לאסוקי אדעתייהו מקמי דליזבון והי' להו לפשפושי ולבדוק אי משעבדי הני קרקעי לאחר או לא הואיל הוה ליה למערער לאסוקי על דעתיה דלימחי: ומי אמר רב הכי. דהמוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדין כלומר דעדים אית להו קלא: והתנן ע"י עדים גובה מנכסים בני חורין. אלמא עדים לית להו קלא ורקשיא מהני אדרב: וכי תימא דרב תנא הוא. דספרא רב שנאי: ופליג. אמתני': מלוה על פה. דהויין בעדים ולא בשטר: אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות. דלית להו קלא: מלוה עביד אינש דיזיף בצנעא כי היכי דלא ליזלזלו נכסיה. דאי הוו ידעי אינשי דהוא למכור קרקע מפני חובותיו יהיו מזלזלין בנכסיו ולא יקנו ביוקר לפי שידוע שדוחקין אותו בעלי חובין ומש"ה יזיף בצנעא ומאי הוה להו ללקוחות לאסוקי אדעתייהו אם הוא חייב ממון אם לאו ולהכי אין גובה המלוה אלא מנכסין בני חורין. אבל גבי מוכר שאני דמאן דזבין שקנין קרקע בפרהסיא זבין כי היכי דליפוק לה קלא דאינש אמיד הוא הואיל וזבין מקרקעי והואיל וכן היה לו ללוקח אחר לבדוק אם מכר לראשון באחריות שעליו לפצותו אם לא. והואיל ולא בדק ג) ולא קנה השני לפיכך

א) נהלה דל"ל אלא משום דהוי להו וכו'. ב) נהלה דל"ל וקנה השני. ג) עי' בהשי"ס שב' בשם רבינו דלא גרס אומן וכ"ה בתמת בנוסח המשנה שבירושלמי אבל הדבר צ"ע דהרי חזינן דרבינו היה גורס אומן במשנתינו.

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי' פי"ח מהל' מלוה הל' ה סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קטו סעיף ג:

קטו ב מיי' פי"ב מהל' טוען הל' ז סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמד סעיף ג:

קיז ג ד מיי' שם הל' מ טוש"ע שם סעיף ד:

קיח ה מיי' פי"ג שם הל' ו סמג שם טוש"ע שם ח"מ סי' קמט סעיף כח:

קיט ו מיי' שם והל"ג טוש"ע שם סעיף ח:

קכ ז מיי' שם טוש"ע שם וכסעיף כה:

קכא ח מיי' שם טוש"ע סעיף ו (וכנו):

קכב ט מיי' שם הל"ח [והל"מ] טוש"ע שם סעיף ט:

קכג י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג וסעיף י:

קכד כ מיי' פ"ג מהל' זכיה הל' ו וסי"ח מהל' מכירה הל' ח סמג עשין פג פד טוש"ע ח"מ סי' קלב סעיף ו וסי' רמח סעיף ח:

קכה ל מיי' פ"ב מהל' שכירות הל' יח ופי' בהשגות ומ"מ ונטוש ח"מ סי' קעג בשם תשובת הרא"ש וסי"ח מהל' מכירה סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סי' קלב שם וסי' קנ סעיף ב:

קכו מ מיי' פ"ב מהל' זכיה הל' ח ב ג וסי"ח מהל' מכירה סמג עשין פב טוש"ע סי' קלב שם וסי' עה סעיף יב:

רבינו גרשום (המשך)

גובה לוקח ראשון מנכסין משועבדין אפי' אם לקח בעדים בלא שטר: אכלה האב. לקרקע שנה ומת ואכלה בנו אחריו שתים שנה וכו' הרי זו חזקה. דמצטרפות לב' שנים: והבן אכלה שנה. ומכרה ללוקח ואכלה הלוקח שנה: למימרא דלוקח אית ליה קלא. שקונה הוא שדה פלוני והוה ליה למערער למחות בשעת לקיחה או בשעת מיתת האב והואיל ולא מיחה הויא חזקה: ורמינהי אכלה. המחזיק שנה בפני האב שהיתה הקרקע שלו ובפני הלוקח שלקחה מן הבן שנה הרי אלו מצטרפין והוי חזקה ואין יכול הלוקח שוב לערער ולומר לו כשם שיש לי עדים שלקחתיה מן הבן כך יש עליך להראות שטרך שקניתה מאביו מפני שיכול להשיב לו המחזיק עד ג' שנים נהנהתי בשמירת שטרי מכאן ואילך לא נהנהתי. ואם איתא דהלוקח קלא אית ליה יכול לומר לו הלוקח הואיל ששמעת שמכרו לי הבן אין לך מחאה גדולה מזו והיה לך לשמור שטרך אלא ש"מ מדקתני הרי זו חזקה מכלל דלית ליה ללוקח קלא דאם איתא דקלא אית ליה אין לך מחאה גדולה מזו ואין זו חזקה מיבעי ליה: אמר רב פפא. לעולם אימא לך דלוקח קלא אית ליה והכא אמאי הויא חזקה כי לית ליה שטרא משום דהבן מכר ללוקח שדותיו סתם ומכר לו זה עמהן והואיל ולא מכר לזה בפני עצמו יכול לומר המחזיק ללוקח אני הייתי סבור ששדותיו אחרות היה מוכר לך ולא זו שהחזקתי בה לכך לא חששתי לשמור שטרי יותר מג' שנים משעה שקניתיה הלכך הויא חזקה אבל בעלמא לוקח אית ליה קלא:

רבינו גרשום (המשך)

אית לה קלא שמפרסמין שקבל אחריות לזה ולא איבעיא להו לזבוני מיניה. ורקשיא דרב אדרב. ומשני התם לא משום ההוא טעמא גובה מנכסים דעדים אית להו קלא א) הוה להו לאסוקי אדעתייהו מקמי דליזבון והי' להו לפשפושי ולבדוק אי משעבדי הני קרקעי לאחר או לא הואיל הוה ליה למערער לאסוקי על דעתיה דלימחי: ומי אמר רב הכי. דהמוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדין כלומר דעדים אית להו קלא: והתנן ע"י עדים גובה מנכסים בני חורין. אלמא עדים לית להו קלא ורקשיא מהני אדרב: וכי תימא דרב תנא הוא. דספרא רב שנאי: ופליג. אמתני': מלוה על פה. דהויין בעדים ולא בשטר: אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות. דלית להו קלא: מלוה עביד אינש דיזיף בצנעא כי היכי דלא ליזלזלו נכסיה. דאי הוו ידעי אינשי דהוא למכור קרקע מפני חובותיו יהיו מזלזלין בנכסיו ולא יקנו ביוקר לפי שידוע שדוחקין אותו בעלי חובין ומש"ה יזיף בצנעא ומאי הוה להו ללקוחות לאסוקי אדעתייהו אם הוא חייב ממון אם לאו ולהכי אין גובה המלוה אלא מנכסין בני חורין. אבל גבי מוכר שאני דמאן דזבין שקנין קרקע בפרהסיא זבין כי היכי דליפוק לה קלא דאינש אמיד הוא הואיל וזבין מקרקעי והואיל וכן היה לו ללוקח אחר לבדוק אם מכר לראשון באחריות שעליו לפצותו אם לא. והואיל ולא בדק ג) ולא קנה השני לפיכך